

KIRSTEN HANSEN

MODERN

VS. KLODDEN

Moden vs. Kloden

Af Kirsten Hansen

Copyright Kirsten Hansen og Forlaget KRABAT 2023

Faktaredaktør: Tanja Rohini Bisgaard

Korrektur: Maja Kiener

Omslag og opsætning: Rikke Ella Andrup

1. udgave, 1. oplag

Trykt 2023 af booksfactory

ISBN 978-87-94433-15-0

Kopiering af denne bog må kun finde sted på institutioner og virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, men kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Forlaget KRABAT <https://forlagetkrabat.dk>

KIRSTEN HANSEN

MODEN VS KLODEN

INDHOLD

6 KENDER DU DET?

8 HVAD ER PROBLEMET?

12 FAST FASHION

16 PSYKOLOGI - DERFOR SHOPPER DU

20 T-SHIRTENS LANGE REJSE

26 NATURLIG ELLER SYNTETISK

28 POPULÆR POLYESTER

32 BLØDT BOMULD

36 SØEN, DER FORSVANDT

38 BIRKEBUKSER OG SVAMPESKO

40 BAKTERIEREGNFRAKKEN

42 VOLD OG TVANG

44 BØRNEARBEJDE

46 ULYKKEN I RANA PLAZA

48 ET BJERG AF TØJ

50 TØJET LÆNGE LEVE

52 GENANVENDELSE - DET NYE, HOTTE

56 GØR NOGEN NOGET?

58 MANDEN, DER GAV SIT FIRMA VÆK

62 MIG? HVAD KAN JEG GØRE VED DET?

66 KØB MINDRE - 5 GODE RÅD

68 GENBRUG - BYT, LEJ, LÅN

72 VI BEHØVER IKKE EJE ALT

76 DINE GAMLE BUKSER

78 GODT ELLER SNOT?

80 VI KAN GODT

82 KILDELISTE

84 FORFATTER OG FOTOKREDITERING

KENDER DU DET?

Du står i tøjbutikkens prøverum. Tre T-shirts hænger og venter på, at du skal prøve dem. En grøn, en sort og en hvid.

Du hiver den grønne af bøjlen og trækker den over hovedet. Vender dig foran spejlet. Den sidder faktisk meget pænt. Eller – vent, der er noget med længden. Du hiver lidt i den. Måske går det? Du bestemmer dig for at tænke over det, mens du prøver de to andre.

Den sorte er alt for stram. Duer ikke. Væk.

Den hvide T-shirt glider over hovedet. Wauw. Den er endnu pænere, end du havde håbet. Der er ingen tvivl om, at den må med dig hjem.

Du kigger lidt på den grønne igen. Skal, skal ikke? Du tjekker prisen.

Okay, den er på udsalg og koster kun 50 kroner. Så kan der jo ikke ske noget ved at tage den med, vel?

Både den grønne og den hvide T-shirt ligger i din taske, og du er på vej ud af butikken, da du kommer i tanker om noget. For du skulle jo slet ikke have købt T-shirts. Det var egentlig en kjole, du var på udkig efter.

Nå, pyt. De to T-shirts var jo megafede. Og kjolen kan du sikkert finde online – måske fra den amerikanske hjemmeside, du er så vild med.

Kan du genkende situationen?

HVAD TROR DU?

Hvor mange stykker tøj tror du, at vi danskere køber om året i gennemsnit?

- A) 10 stykker nyt tøj
- B) 20 stykker nyt tøj
- C) > 25 stykker nyt tøj

C er det rigtige svar: I gennemsnit køber vi mellem 26 og 48 stykker tøj om året.

HVAD ER PROBLEMET?

Har du nogensinde tænkt på, at din T-shirt har rejst en lang vej, før den ender i dit skab? At den har været i mange hænder og på en del fabrikker? Ved du, hvad der sker med dine brugte bukser, når du smider dem ud?

Der er sikkert mange af os, der ikke går rundt og tænker på den slags. Men det skal vi måske til. For medmindre du har opholdt dig i et mørkt rum uden wifi de seneste fem år, er du nok godt klar over, at vores miljø og klima har store problemer. En af grundene er vores forbrug af tøj. Tekstilindustrien er nemlig den industri i verden, der forurener næstmest. Kun olie er værre.

Der sker en hel masse med dit tøj, inden det når frem til dig. Mange af processerne er ret hårde ved planeten – og også nogle gange ved de mennesker, der laver tøjet. Du kan se nogle af de største problemer herunder og læse mere om dem senere i bogen.

Kemikalier

Man bruger flere tusinde forskellige kemikalier til at lave tøj. De kan være farlige for mennesker og miljø, hvis man ikke håndterer dem rigtigt.

Vand

Det kræver vildt meget vand at lave tøj. Tekstil er den industri i verden, der bruger næstmest vand. I mange af de lande, der producerer tøj, er der mangel på rent vand.

CO₂

Dit tøj skal igennem mange processer, der udleder CO₂. Tekstil står for omkring 10 % af verdens udledning af drivhusgasser. Det er mere end sø- og flytransport tilsammen.

Fældning af træer

Mange træer må lade livet, for at vi kan få tøj på kroppen. Hvert år bliver der fældet 150 millioner træer, som blandt andet bruges til at lave viskose og rayon. Det er så mange træer, at hvis man lagde dem i en række, kunne de nå rundt om jorden syv gange. Mange planter og dyr forsvinder, når vi fælder de skove, hvor de bor.

En del arbejdere i tekstilindustrien behandles dårligt

Mange mennesker arbejder til en virkelig lav løn og under dårlige forhold – det gælder både børn og voksne.

Vi har selvfølgelig brug for tøj på kroppen. Men problemet er, at vi producerer og køber meget mere, end vi har brug for. Det kan vores klode ikke holde til. Derfor er vi nødt til at gøre noget anderledes.

Tekstilindustrien er verdens fjerdestørste. Det betyder heldigvis også, at det virkelig batter noget, hvis vi kan forbedre den. Så smøg ærmerne op. Du spiller faktisk en vigtig rolle.

ORDFORKLARING:

CO₂ = kuldioxid. Kuldioxid er et naturligt stof, som ikke er farligt i sig selv. Men det er med til at øge drivhuseffekten, som får temperaturerne i verden til at stige og klimaet til at forandre sig.

Bæredygtig mode er tøj, der:

- belaster miljøet og klimaet mindst muligt
- bruger færrest mulige ressourcer
- er produceret under hensyn til arbejdernes vilkår

MODEN OG DE 17 VERDENSMÅL

Du har nok hørt om de 17 Verdensmål. De er en slags plan for, hvordan vi får en mere bæredygtig og retfærdig verden. Alle 193 lande i FN har skrevet under på at hjælpe hinanden med at afskaffe sult og fattigdom, bekæmpe ulighed, sørge for, at alle får en god uddannelse, bedre sundhed, rent vand og ordentlige jobs. De fleste af målene berører modeindustrien. Så det er vigtigt, at den kommer ud af starthullerne.

VIDSTE DU, AT: Der bliver produceret cirka 150 milliarder stykker tøj om året. Det er altså 150.000.000.000 stykker tøj! I gennemsnit køber vi 60 % mere tøj, end vi gjorde for 15 år siden. Og vi beholder det kun halvt så længe.

FAKTA

Hvad er forskellen på tøj, mode og tekstil?

Vi bruger både ordene mode, tøj og tekstil i bogen. Men hvad er forskellen egentlig?

Mode: Du ved nok godt, hvad mode er. Men for en god ordens skyld: Mode er tøj, der er afhængig af sæson og kollektioner. Man kan også sige, at det er det, der er hot lige nu.

Tøj: Her mener vi alt det tøj, vi kan finde på at bære på kroppen – uanset om det følger moden eller ej.

Tekstil: Alt, hvad der er lavet af tekstiler, altså stof og garn. Udover tøj kan det også være duge, tæpper, sengetøj osv. Mode udgør mere end 70 % af alt tekstil.

Hvem er hvem?

Der er som sagt mange mennesker og virksomheder, der har fingrene i dit tøj før dig. Her er de vigtigste:

Modefirma: Virksomheden, der designer tøjet og bestiller det hjem, så vi kan købe det i butikkerne.

Producent: Dem, der fysisk laver tøjet. Det kan både være spinderier, bomuldsbønder, systuer osv.

Forbruger: Alle os, der køber tøjet.

FAST FASHION ER HURTIGT, BILLIGT

- OG SUPERDÅRLIGT FOR PLANETEN

Før i tiden lavede mange modefirmaer kun to kollektioner om året: en til vinter og en til sommer. Dengang lavede man også tøj i Danmark. Men i starten af 1990'erne begyndte man at outsource produktionen til lande, der kunne producere billigere og hurtigere. I dag laver mange firmaer nye kollektioner hver måned eller endnu oftere. Det kaldes fast fashion.

Når der hele tiden kommer nyt tøj, bliver vi nemmere fristet til at købe mere. Der er hele tiden en ny farve, et nyt snit eller en ny model, der er smartere end det, vi allerede har i skabet. Desværre er kvaliteten som regel ikke særlig høj i fast fashion. Derfor smider vi hurtigt tøjet ud igen. Meget fast fashion bliver kun brugt syv-otte gange.

Måske tænker du, at det ikke gør så meget, at tøjet ikke holder så længe, når bare det er billigt. Men det gør faktisk en forskel, hvor længe vi beholder vores tøj. Tænk, hvis vi kunne bruge tøjet i flere år i stedet for at smide det væk, når vi havde haft det på syv gange. Så kunne vi sætte vores forbrug meget ned.

Men det ville selvfølgelig give nogle udfordringer for dem, der laver tøjet. Hvis de producerer mindre, vil de også tjene mindre, sådan som det hele er skruet sammen i dag. Modefirmaerne er nødt til at tænke helt nye tanker om, hvordan det hele kan gøres både bæredygtigt og lønsomt. Det er også noget, der bliver diskuteret meget i øjeblikket. EU er ved at lave nye love, der kommer til at ændre en del på den

måde, modefirmaerne arbejder i dag. Måske skal de i fremtiden også reparere dit tøj? Måske skal de købe det tilbage, når du bliver træt af det – og sælge det til en ny kunde? Nogle modefirmaer gør det allerede. Flere vil sikkert følge efter. Og der vil helt sikkert også dukke en masse andre, nye løsninger op. Det bliver spændende at følge med i.

Gør mere tøj os mere lykkelige?

Greenpeace lavede en undersøgelse i 2017, som viste, at vi ikke shopper, fordi vi har brug for nyt. De fleste svarede, at de havde mere tøj, end de havde brug for. De shoppede, fordi de kedede sig, søgte spænding eller bare havde brug for at slappe af. Shopping gjorde dem ikke gladere. I hvert fald ikke ret længe. Halvdelen sagde, at lykkefølelsen kun varede en enkelt dag. Og mange følte en stor tomhed efter, at de havde shoppet.

HVORDAN HAR DU DET?

BLIVER DU GLAD AF AT SHOPPE?

FAKTA

Earth Overshoot Day

Hvis du spørger kloden, synes den helt sikkert, at fast fashion er en dårlig idé. Den kan nemlig slet ikke følge med. Hvert år laver WWF og Global Footprint Network et regnestykke. Det viser, hvornår vi har brugt de ressourcer, som jorden kan nå at gendanne på et år. I 2022 var det 28. juli.

Hvis vi fortsætter med at bruge ressourcerne så hurtigt, har vi brug for 0,7 jordklode mere. Det svarer lidt til, at du bruger flere penge, end du har. Det bliver ikke ved med at gå godt. En dag kommer regningen.

Kirsten Hansen (f. 1969) er forfatter, ghostwriter og freelance journalist. Hun skriver både fakta og fiktion til børn og unge.

Hun har tidligere arbejdet som indkøber i modebranchen.

Kirsten er nordjyde og bosat i Kolding.